

nepeltek, nagyrabecsültek s kinek neve azért fönn fog maradni akkor is, ha már művei azzá váltak ismét a miből alkotva lőnek: nyers és holt anyaggá.

Vermes Adorján.

A budai várkert alatti épület.

(Nyílt levél a szerkesztőhöz)

Budapest, 1879. okt. 22.

T. szerkesztő ur!

Sajátságos körülmény, hogy míg házánkban a műtörténészek száma egyre szaporodik s a régészeti műkedvelősködés szinte a kor betegségévé kezd válni: addig a mai művészeti mozgalmakat, különösen a szapora építkezéseket senki sem méltatja figyelemre. Fővárosunk alig egy évtized alatt rendkívül átalakult, ugyszólván új képet öltött s e nagy fontosságú, s bizonyára művészeti tekintetben is kiváló mozgalmat eddigelé senki sem tette ismeretetés és méltatás tárgyává.

Műtörténészeink, a fiatalok és öregek egyaránt, a „tudomány komolyságát“ látnák veszélyeztetve az által, ha a mai művészeti törekvésekre pazarolnák tehetségeket s azt hiszik, hogy nagyobb szolgálatot tesznek a hazának, ha rossz stylusban és szoba-tudósi szárazsággal egy-egy lomtári emléket hónapokon át tanulmányoznak s munkájukat aztán szoros szak-körben fölolvassák. Ha erőfeszítésüknek sikerült úgy megírni nagy tudományu munkájokat, hogy abból a közönség semmit sem ért, akkor céljukat elérve hiszik, mert e „komoly tudósok“nak egyik alapelve: „megvetni a népszerűséget“ s ez elvük a rossz stylus és nevetséges nagyképüsködés segítségével teljes diadalt is arat.

A saját korunk művészeti törekvéseit százalmas mosolylyal nézik e műbölcsék. Nagyon helytelenül! Ám foglalkozzanak a régi művészeti emlékekkel, derítsák föl azok jelentőségét és elégedjenek meg a kutató, az adat-gyűjtő érdemével, hisz a toll-forgatás mesterségének hiányában úgy sem képesek amaz írók és tudósok közzé emelkedni, kik ha tán nem is hatnak szőrszál hasogatva a részletekbe, de annál tetszetősb, jellemzetesebb és hivebb képet nyújthatnak az ismertetett tárgyról.

Öröktől fogva úgy volt, hogy az ismeretek terjesztői vagy kutatók, vagy feldolgozók voltak, s ha amazok a tudós világnak nyújtottak hasznót, emezek a nagyvilágnál szerztek érdemeket. A kutatók közvetve, a feldolgozók közvetlenül hatnak és szolgálják a nemes ügyet

Nálunk eddigelé csak a kutatók, az adat-gyűjtők serege szaporodott. A fiatal műtörténészek néhány elbizakodott és irigykedő tagja, kik a „tudományt komolyan veszik“, de őket egyáltalán senki sem veszi komolyan; nem érznek hivatást arra, hogy a stylisták, az essay-írók csoportjába álljanak s így nagyrészt rajtok mulik, hogy a műtörténelemnek még soká nem lesz olyan közönsége, mely e tudomány-szak nagyszámu művelőivel némi számarányban állana. S ha már a régi művészet terén is csupán az adat-gyűjtő szerepét akarják játszani, hogy kívánhatnók tőlük, hogy a jelenkor törekvéseit méltassák figyelemre?

Innen van az, hogy fővárosunk számos monumentalis épületét, számos falfestvényeit, sőt szobrászati műveit is, csupán egy-két hirlapi közlemény ismertette s egyik másik illusztrált lapunk mutatta be többé-kevésbé sikerült rajzban. Ugy tudom a „Képzőművészeti Szemle“ főleg ama célból indult meg, hogy a modern vagy a közelmúlt művészeti ügyeknek legyen szószólója s e hivatást e közlöny, mely a mi viszonyaink között valóban eléggé megfelelő feladatának, lehetőleg teljesíti is. Hogy pedig a közönség érzéke s így e közlöny iránti érdek még mindig nem felel meg a buzgóbbak óhajtásának: annak épen azok okai, kik a művészet megkedvelésére semmit sem tesznek.

Mindezt rég óhajtottam volna elmondani s azt hiszem jobb alkalom nem lehetett rá, mint most, a mikor a budai várkert alatti épületről akarok egyet-mást megjegyezni. Zichy Antal egy rövid, de helyes felszólalása, mely egy napi lapunkban jelent meg: felhívta a közönség s a művészek figyelmét ez épületre. A felszólalót a felség iránti kegyelet nem tartóztatja s kötelességévé teszi kimondani azt, hogy a cifra épület sok mindenféle díszítményeivel, oszlopkáival, ivecskéivel, tornyocskáival nem csak nem imponál, hanem oly be-

nyomást tesz reá, melyet a francia „mesquin“-nak nevez. Zichy Antalnak igaza van: a terjedelmes, messze nyuló épület csinos, de nem az a minék tulajdonképpen lennie kellene: legkevesébbé sem monumentális! Igen helyesen mondja Zichy Antal, hogy:

„Ha már jónak látták a kertalját bástyafélével szegélyezni be, vajjon szükség volt-e épen azokra a — szatócsboltokra? A demokraciának akartunk-e bókot csinálni, hogy — követve a kor szellemét, — merkantil alapra fektessük még a királyi palotát is?”

„Én azt hiszem, hogy jó a demokracia, üdvös a takarékoság; de nem akkor kell épen előtérbe állítanunk, mikor valamely monumentális épületről, avagy csak díszítésről van szó. Ilyenkor ellenkezőleg, egy Corvin Mátyás magaslatára kell emelkednünk s nem filléreskednünk a nagy és szép rovására. Sőt arra kell gondolnunk, hogy jövő századok néznek reánk. S ha — mit isten ne adjon! — valaha földindulás, háboru, égiek haragja, vandálok dúlásai földig elpusztítanak azt, a mit ma alkotunk: egy későbbi renaissance buvárai tisztelettel hajolhassanak meg a romok előtt s a kiásott alapkövekből bámulva magyarázzák mai alkotásaink nagyobb szabását, izlésünk nemességét.

„Mily egész más szint ölt a dolog magára, ha ama szép helyen szatócsboltok helyett nyílt a r k á d o k a t építünk! Ha az íveket valamicskével magasabbra csináljuk, ha viselt nadrágok és mellények, elárverelt zálogházi tárgyak, kopott butor darabok, kidobott vaskályhák, uj seprők és ostorok helyett egészen más valamit mutatunk az arra járó-kező honfinak és idegennek.“

S hogy e „más valami“ micsoda: azt meg is mondja a felszólaló. Ime a kis Münchennek van egy „Ruhmeshalle“-ja, Flórencnek egy „Portico degli Uffizi“-ja. Nálunk is elkelne egy ily dicsőség csarnoka, sőt jobban, mint bárhol másutt! És Zichy Antal nem késik azonnal egy indítványt is tenni amely így szól:

„Ha mindegyik iv alatt egy-egy J e lesünk márványból vésett szobra állana, oly hősök, államférfiak, gondolkodók, hosszú sora, a kik a tróniránti hűséggel a haza iránti szeretetet egyesíteni tudták s nemünknek díszére váltak: ily látvány bizonynyal nemcsak egy királyi palotának legméltóbb alapját képezné, hanem, vagy is ép azért, mert ugy a pesti partról nézve, mint közéről megtekintve, — s ki ne nézné azt meg közelebbről is? — oly impressziókkal töltené meg az emberek szívét és lelkét, melyeket minden időben, minden művelt népnél legalkalmasabbnak tartottak a polgári erények meghonosítására, megerősítésére.

„Széchenyink nagy eszméjének, egy a budai hegyek valamelyikén állítandó magyar Wallhallának („Üdveldé“-nek) valószínűsítésére ugyanis vajmi kevés kilátásunk lehet. Törpék vagyunk mi arra, hogy amaz Óriásunk lába nyomait tapossuk. De ott, a hol valami hasonló az alkalom mintegy magától kínálkozik, valóban kár azt ellőknünk magunktól“

Ez indítvány kiváló figyelmet érdemel s megérdemelné, hogy szélesebb körben is visszhangot keltsen. Ugy hiszem a „Képzőművészeti Szemle“ fölkarolja a megpendített eszmét s Ön szerkesztő ur tért enged nekem, hogy nézeteimet Zichy Antal érdekével kapcsolatban elmondhassam. Különben is a budai vár kert alatti épületnek részletei, díszitményei is megérdemlik a méltatást. Ezekről mindekkoráig a műtörténész urak, kik mindig a multban tévelyegnek, a helyett hogy korunk törekvéseivel együtt éreznének és izlésük, tanulmányaik segítségével e törekvéseknek nemesebb és magasabb irányt szabnának, egy szóval sem emlékeztek meg s figyelmükre is alig méltatták. De nem szólt e kérdésről a hírlapirodalom sem, hogy ez épületről sem a közönség, sem az illető művészek nem hallottak véleményt.

Zs.

(Vége következik.)

